

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та природокористування
Навчально-науковий інститут агроєкології та землеустрою
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

Національний у
водного господа
та природокорис

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Проректор з науково-педагогічної,
методичної та виховної роботи
О.А. Лагоднюк
" " 2017 р.

05-08-27

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Program of the Discipline

ЕКОНОМІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ
Economic and social geography of Ukraine

спеціальність 242 "Туризм"
specialty 242 TOURISM

Робоча програма навчальної дисципліни " Економічна та соціальна географія України" для студентів, які навчаються за спеціальністю 242 "Туризм". – Рівне: НУВГП, 2017. – 21 с.

Розробники: Коротун С.І., к.геогр.н., доцент кафедри туризму.

Національний ун
водного господа
та природокорис

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри туризму

Протокол від "05" жовтня 2017 року № 2

Завідувач кафедри туризму _____ Коротун С.І.
" __ " _____ 2017 року

Схвалено науково-методичною комісією за спеціальністю 242 "Туризм".

Протокол від "05" жовтня 2017 року № 2

Голова науково-методичної комісії _____ Коротун С.І.
" __ " _____ 2017 року

© Коротун С.І., 2017
© НУВГП, 2017

Вступ

Анотація

Метою викладання навчальної дисципліни "Економічна та соціальна географія України" є формування знань про економіко-географічне положення України, природно-ресурсний потенціал розвитку її господарства і життєдіяльності населення, сучасні проблеми і перспективи народонаселення, розвиток та розміщення провідних галузей та міжгалузових комплексів, а також великих її регіонів. Важливим завданням курсу є формування практичних навичок дослідження та аналізу стану соціально-економічного розвитку галузей та окремих територій України, визначення перспектив розвитку.

Вивчення дисципліни "Економічна та соціальна географія" безпосередньо спирається на такі дисципліни: "Вступ до фаху", "Природні ресурси України".

Ключові слова: продуктивні сили, промисловість, стратегічне планування, регіональний розвиток, система розселення, міські поселення, сільські поселення, демографія, географія населення, постіндустріальне суспільство, туризм, політико-географічні дослідження.

Abstract

The purpose of teaching the discipline "Economic and Social Geography of Ukraine" is the formation of knowledge about the economic and geographical position of Ukraine, the natural and resource potential of the development of its economy and life of the population, modern problems and prospects of population, development and placement of leading industries and intersectoral complexes, as well as large its regions. An important task of the course is the formation of practical skills for research and analysis of the state of socio-economic development of industries and separate territories of Ukraine, defining the prospects for development.

The study of the discipline "Economic and Social Geography" directly relies on the following disciplines: "Introduction to the specialty", "Natural Resources of Ukraine".

Key words: productive forces, industry, strategic planning, regional development, settlement system, urban settlements, rural settlements, demography, population geography, post-industrial society, tourism, politico-geographic research.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4,0	Галузь знань 24 "Сфера обслуговування"	Нормативна	
Модулів – 2	Спеціальність 242 "Туризм"	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
		Семестр	
Загальна кількість годин – 120		2-й	2-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента - 7	Рівень вищої освіти: бакалавр	22 год.	2 год.
		Практичні, семінарські	
		20 год.	8 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		66 год.	91 год.
		Індивідуальні завдання:	
		12	19
		Вид контролю	
		екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 35% до 65%.

для заочної форми навчання – 8% до 92%.

2. Мета, завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни: формування знання про економіко-географічне положення своєї держави, природно-ресурсний потенціал розвитку її господарства і життєдіяльності населення, сучасні проблеми і перспективи народонаселення, розвиток та розміщення провідних галузей та міжгалузових комплексів, а також великих її регіонів.

Завдання дисципліни.

Формування практичних навичок дослідження та аналізу стану соціально-економічного розвитку галузей та окремих територій України, визначення

перспектив розвитку регіонів.

У результаті вивчення дисципліни "Економічна та соціальна географія України" студент повинен

знати

- особливості економіко-географічного, геополітичного, просторово-транспортного положення України;
- особливості демографічних проблем розвитку держави, вміти їх пояснювати;
- закономірності розміщення територіальної організації виробничих сил України та її окремих регіонів;
- особливості природно-ресурсного потенціалу України та проблем його освоєння;

вміти:

- аналізувати загальні закономірності та особливості регіональної диференціації та перебігу економічних і соціальних процесів в Україні;
- визначати особливості демографічних проблем розвитку держави, вміти їх пояснювати;
- аналізувати процеси територіальної диференціації господарства;
- проводити характеристику окремих територіально-виробничих комплексів, промислових і транспортних вузлів, сільськогосподарських зон; економічних районів; окремих регіонів країни, визначити проблеми та шляхи подальшого розвитку.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Суспільно-географічне положення України. Етно-демографічні процеси в Україні

Тема 1. Основи соціально-економічної географії України. Україна на економічній та політичній карті світу

Предмет та об'єкт економічної і соціальної географії України. Значення курсу, структура та завдання курсу. Цілі та завдання курсу в системі вищої географічної освіти.

Визначні українські економіко-географи: Павло Чубинський, Степан Рудницький, Костянтин Воблий, Володимир Кубійович, Олексій Діброва та інші. Основні наукові центри соціально-економічної географії України.

Суспільно-географічне положення України. Розміри території, її конфігурація і компактність з точки зору господарського розвитку. Роль і місце України в світовому господарстві. Сучасний державний та адміністративно-територіальний устрій, форма правління.

Галузі промисловості і окремі виробництва, якими Україна виділяється на економічній карті світу. Наукові і технічні нароби у високотехнологічних

галузях. Наявність досить розвинутого науково-технічного потенціалу і кваліфікованих кадрів. Галузі сільського господарства, які мають світове значення. Роль транспортної інфраструктури для економіки України і для здійснення транзитних міжнародних перевезень вантажів. Основні міждержавні транспортні магістралі.

Політико-географічне положення України. Господарський потенціал суміжних країн. Геополітичні аспекти взаємодії з іншими державами. Значення досить інтенсивних зовнішньоекономічних зв'язків з багатьма країнами світу. Еколого-географічне положення.

Сучасний територіально-адміністративний устрій України.

Тема 2. Історико-географічні аспекти формування території України та її господарського освоєння

Походження назви "Україна" та її перші згадки в історичних документах. Українська державна територія та її етнічні землі. Основні етапи формування сучасної державної території України.

Особливості політичного і економічного розвитку Київської Русі в період IX-XV ст. Зміни на політичній та економічній карті України в період XVI-XVIII ст. Історія формування території і розвитку економіки Слобідської України. Особливості історичного і економічного розвитку на період XIX-XX ст. Формування кордонів України в ході Другої світової війни. Сучасна конфігурація кордонів країни. Українська державна територія й етнічні землі

Тема 3. Особливості суспільно-географічного районування України (за різними авторами)

Основи соціо-економіко-географічного районування. Ознаки району. Суспільно-географічне районування України. Основні суспільно-географічні макрорайони України (за О. Шаблієм, Ф. Заставним, М. Пістуном, А. Голіковим).

Тема 4. Етно-демографічні особливості України

Історія заселення окремих територій України. Особливості українського етно- націогенезу. Етнічний склад населення. Етнографічні територіальні відмінності. Українська діаспора в світі. Сучасна демографічна ситуація в Україні. Динаміка росту чисельності населення України; кількість за статистичними показниками. Середня густина та щільність населення по регіонам України. Регіони з найбільшою кількістю населення. Міське та сільське населення України.

Соціальна структура населення. Працересурсний потенціал. Структура та особливості трудових ресурсів України. Рівень забезпеченості трудовими ресурсами макрорегіонів і регіонів України та фактори, які впливають на цей процес. Вікова структура населення країни. Структура зайнятості в матеріальних та нематеріальних сферах та сучасні тенденції її формування.

Рівень зайнятості трудових ресурсів в окремих регіонах. Статеві-вікова структура населення. Середня тривалість життя. Природний та механічний рух населення України і тенденції, які спостерігаються в сучасних умовах. Рівень освіти в Україні і по окремих регіонах.

Особливості розселення. Кваліфікація міст України за людністю. Міста мільйонери, найкрупніші, великі та їх чисельність населення. Типи міст за місто утворюючими функціями. Формування міських агломерацій. Регіони з найбільш високою концентрацією міського населення.

Розміщення сільського населення по території України. Типи сільських поселень за людністю. Основні типи сільського розселення і фактори, які впливають на них. Міграції, види міграцій та сучасні тенденції. Географія еміграції з України і міграції в Україну.

Змістовий модуль 2. Проблеми територіальної організації господарств України та її окремих регіонів

Тема 5. Загальна характеристика економіки України

Поняття "економіка України" та його економіко-географічні особливості та структура господарства. Основні форми суспільної організації виробництва. Структура виробничої сфери України. Ведуча роль промисловості. Сучасні тенденції розвитку економіки та спеціалізація. Сучасна динаміка ВВП. Економічні складові національної безпеки України. Промисловість України. Галузі спеціалізації. Особливості структури промисловості України та її аналіз. Питома вага окремих галузей. Динаміка загального обсягу промислової продукції. Принципові риси промислової політики. Природні і економічні чинники розвитку промисловості України. Особливості розміщення її по території країни.

Тема 6. Паливно-енергетичний комплекс України (ПЕК)

Паливна промисловість. Структура запасів палива; структура паливно-енергетичного балансу. Характеристика вугільної промисловості країни; загальні та балансові запаси. Економічна характеристика головних вугільних басейнів. Структура шахтного фонду. Проблеми вугільної промисловості та шляхи їх вирішення.

Характеристика газової промисловості. Загальні та балансові запаси. Економічна характеристика трьох основних районів запасу і видобутку газу. Річний видобуток і потреби держави. Перспективи розвитку галузі.

Характеристика нафтової промисловості. Економічна характеристика головних нафтових районів. Річний видобуток і потреби нафтового господарства. Значення Одеського нафтового терміналу. Головні джерела надходження нафти в Україну. Проблеми і перспективи розвитку галузі. Головні нафтопереробні підприємства України.

Видобуток і використання торфу та сланців. Характеристика уранової

промисловості України.

Електроенергетика. Класифікації електростанцій України та їх питома вага у виробництві електроенергії. Сумарна потужність енергоустановок і річне виробництво електроенергії в країні. Головні споживачі електроенергії. Високий рівень концентрації виробництва електроенергії.

Теплова енергетика. Географія найкрупніших теплових станцій, атомних, гідрових, геотермальних.

Гідралічні електростанції. Географія найкрупніших ГЕС, ГАЕС. Значення розпочатої реконструкції ГЕС. Формування ОЕС і СЕС. Найбільш потужні ЛЕП. Регіони України, де найбільш розвинута електроенергетична промисловість.

Використання нетрадиційних енергоносіїв. Основні проблеми та перспективи енергетики України.

Тема 7. Територіальна організація металургійного комплексу України

Чорна металургія. Значення чорної металургії в економіці України. Виробнича структура галузі. Типи підприємств. Фактори розвитку та особливості територіальної структури галузі. Річне виробництво сталі в Україні та її місце серед ведучих країн світу за виробництвом чорних металів. Високий експортний потенціал галузі.

Економічна характеристика сировинних ресурсів чорної металургії: руд чорних металів, коксівної бази та інших допоміжних матеріалів. Географія їх видобутку та первинної переробки.

Економіко-географічна характеристика трьох металургійних баз України: Донбас, Придніпров'я, Приазов'я. Підприємства бездоменної металургії. Проблеми і перспективи чорної металургії України.

Кольорова металургія. Значення галузі в економіці України. Структура галузі. Особливості розвитку і розміщення підприємств кольорової металургії.

Географія головних галузей кольорової металургії: ртутної, алюмінієвої, титано-магнієвої, цинкової, ферро-нікелевої; виробництва дорогоцінних та тугоплавких металів, цінних сплавів на базі кольорових металів.

Значення для України виробництва вторинних кольорових металів, основні центри їх виробництва.

Тема 8. Машинобудівний комплекс України

Значення машинобудування для економіки країни. Чинники розвитку галузі. Особливості структури машинобудування України. Питома вага окремих галузей машинобудування. Особливості розміщення машинобудування. Макрорегіони і регіони, де найбільш розвинуте машинобудування.

Важке машинобудування. Його структура. Головний принцип

розміщення підприємств; їх географія.

Транспортне машинобудування. Принцип розміщення підприємств. Принцип розміщення і географія тепловозо- та електровозобудування, вагонобудування, автомобілебудування, суднобудування. Світове значення авіаційного та ракетно-космічного комплексу України. Їх науково-технічні наробки. Головні центри виробництва продуктів. Співробітництво з іншими країнами. Виробництво іншої продукції ВПК.

Сільськогосподарське машинобудування. Його структура. Світове значення окремих видів сільгоспмашин. Принципи розміщення. Географія головних галузей сільгоспмашинобудування.

Складні галузі машинобудування: верстатобудування, приладобудування, електротехнічне та енергетичне. Фактори розвитку і розміщення. Географія найкрупніших центрів виробництва їх продукції.

Хімічне машинобудування. Виробництво обладнання для легкої та харчової промисловості. Виробництво будівельних, шляхових та комунальних машин.

Значення подальшого розвитку новітніх класів машин, складної техніки. Необхідність підвищення питомої ваги високотехнологічних галузей. Підвищення питомої ваги машинобудування в структурі промисловості України.

Тема 9. Хімічний комплекс та лісова і деревообробна промисловість України

Хімічна промисловість. Значення галузі та основні чинники розвитку. Особливості структури. Найважливіші галузі. Сучасні тенденції розвитку. Особливість розміщення по території країни. райони з найбільш високим рівнем концентрації хімічної промисловості.

Неорганічна хімія. Сировинні ресурси та виробництво мінеральних добрив; содове виробництва; сірчанокисла; лакофарбова; анілінофарбова промисловість.

Органічна хімія. Сировинні ресурси та виробництво синтетичних смол і пластмас, хімволокна. Гумотехнічна промисловість, парфюмерно- та хіміко-фармакологічне, мікробіологічне. Проблема та перспективи розвитку хімічної промисловості України

Лісова і деревообробна промисловість

Структура. Головні лісові райони України. Регіони, які виділяються найбільшою лісистістю. Породний склад. Особливості розміщення деревообробних галузей. Макрорегіони і регіони з найбільш високим рівнем розвитку.

Механічна переробка деревини. Географія лісопильного виробництва; меблева промисловість, виробництво сірників; виробництво будматеріалів з деревини.

Хіміко-механічна переробка деревини; фанерне виробництво і

виробництво дерев'яних пластиків.

Хімічна переробка деревини. Географія целюлозно-паперового виробництва; лісохімічне і гідролізне виробництво. Значення максимально глибокої переробки деревини.

Тема 10. Агропромисловий комплекс України (АПК)

Поняття “АПК”. Основні сфери АПК; обслуговуючі, основа формування АПК. Значення розвитку АПК як одного з пріоритетних комплексів економіки України. Основні економічні показники функціонування АПК країни.

Особливості розвитку і розміщення. Форми господарювання. Галузі спеціалізації. Земельний фонд республіки і його структура. Розподіл сільгоспугідь за окремими районами, природно-економічними зонами. Розподіл орних земель. Площі зрошувальних і осушених земель і потенціал їх в відповідних регіонах. Головні зрошувальні системи.

Структура сільського господарства України. Рослинництво. Зернове господарство країни як основа всього землеробства. Посівні площі, врожайність, валовий збір зерна. Розподіл площ зернових за природно-економічними зонами і окремими регіонами. Географія головних зернових культур круп'яних технічних культур. Основні їх групи. Особливості вирощування. Географія найважливіших технічних культур України: цукрового буряка, соняшника, льону-довгунця, тютюну, ефіроолійних, хмелю. Географія овочівництва, виноградарства, плодово-ягідних, картоплярства, баштанництва, кормових культур. Тваринництво України. Кормова база і її особливості. Зміна характеру кормової бази з півночі на південь. Географія головних галузей тваринництва: скотарство, свинарство, вівчарство, птахівництво, конярство, птахівництво, звіроводство; риболовство ставкового, кролівництво, шовківництво.

Територіальна організація сільського господарства України. Аграрно-територіальні комплекси (АТК) як основна форма. Основні елементи територіальної структури. Економіко-географічна характеристика природно-економічних сільськогосподарських зон України. Поліська, лісостепова, степова; азональні зони Криму і Карпат, Південного Берега Криму (ПБК). Територіальна структура кожної зони, природно-економічні особливості; головний напрямок спеціалізації, допоміжні галузі сільського господарства; найбільш характерні галузеві аграрно-промислові комплекси (АПК); перспективи розвитку зони. Особливості розвитку і спеціалізації приміських АТК. Стратегія розвитку АПК окремих регіонів України з урахуванням завдань, які визначаються аграрною політикою держави.

Переробка промисловість: харчова промисловість та частково легка промисловість України. Значення. Структура та особливості розвитку та розміщення. Географія окремих галузей. Цукрова промисловість як головна галузь харчової промисловості. М'ясна промисловість; молочна; олійна; плодово-овочева; рибна; виноробна; спиртово-горілчана; мукомольно-

круп'яна; макаронна; кондитерська; крахмало-паточна; тютюнова; пивоварна та інші.

Виробнича та соціальна інфраструктура АПК.

Тема 11. Соціальна сфера України: територіальні та галузеві особливості розвитку

Соціальна інфраструктура. Легка промисловість. Значення. Структура; особливості розвитку та розміщення. Ведучі регіони за виробництвом продукції галузі. Текстильна промисловість як головна галузь легкої промисловості. Її структура. Сировинні ресурси та виробництво бавовняних тканин, вовняних, льняних, шовкових; джутових. Регіони з найбільш високим рівнем розвитку текстильної промисловості. Інші галузі легкої промисловості: трикотажна, швейна, килимова, хутряна, шкірно – взуттєва, галантерейна.

Культурно-освітній комплекс. Соціально-побутовий комплекс. Рекреаційний комплекс. Географія соціального неблагополуччя. Науковий комплекс. Транспортний комплекс України.

Значення комплексу для функціонування економіки країни і забезпечення зовнішньоекономічних зв'язків. Основні показники роботи кожного виду транспорту. Його участь у формуванні собівартості виробленої продукції. Структура транспорту; галузі спеціалізації. Особливості розміщення по території країни, питома вага окремих видів транспорту в вантажообігу.

Залізничний транспорт. Техніко-економічні особливості його. Місце у світовій транспортній мережі. Загальна протяжність. Густота. Історія будівництва залізниць на території України. Сучасні види тяги. Основні вантажі, які перевозять залізницями. Найважливіші напрямки вантажопотоків. Особливості сучасного розміщення залізниць по території країни. Географія магістральних залізниць України. Міжнародні залізниці, які проходять через територію країни. Електрифіковані залізниці. Найкрупніші залізничні вузли. Взаємодія залізничного транспорту з іншими видами транспорту. Роль залізничного транспорту в перспективі.

Автомобільний транспорт. Його значення. Техніко-економічні переваги. Загальна протяжність. Регіони найбільш забезпечені автошляхами. Найважливіші автомагістралі. Взаємодія з іншими видами транспорту. Найкрупніші автоцентри. Структура вантажів.

Річковий транспорт. Техніко-економічні переваги водних видів транспорту. Протяжність річкових транспортних шляхів. Використання річок України для зовнішньоекономічних зв'язків. Структура вантажів. Найкрупніші річкові порти.

Морський транспорт. Його значення для міжрайонних перевезень і зовнішньоекономічних зв'язків. Використання паромних переправ. Головні пароплавання. Найкрупніші морські порти. Структура внутрішніх і зовнішніх вантажів.

Формування в приморських зонах морегосподарчих комплексів – Чорноморського і Азовського. Їх територіальна структура. Спеціалізація. Їх функції на рівні міжнародного і міжрайонного розподілу праці. Напрямки використання потенціалу приморських зон.

Авіаційний транспорт. Основні функції. Протяжність авіашляхів України. Основні лінії повітряних шляхів. Найкрупніші аеропорти. Зв'язки з зарубіжними країнами. Перспективи розвитку мережі аеропортів за їх пріоритетністю згідно генеральної схеми.

Трубопровідний транспорт. Його техніко-економічні переваги. Загальна протяжність магістральних трубопроводів.

Газопроводи. Місцеві газопроводи. Трансконтинентальні газопроводи, що проходять через територію України. Протяжність газопроводів.

Нафтопроводи. Їх протяжність. Місцеві нафтопроводи, трансконтинентальні. Продуктопроводи.

Подальше використання створеної в Україні потужної системи магістральних газопроводів для транспортування російського газу в країни Східно-Центральної і Західної Європи.

Значення міжнародних транспортних коридорів (МТК) для розвитку економіки України, в першу чергу, диверсифікації енергоносіїв; подальшої інтеграції країни в світове господарство. Дільниці МТК, які пройдуть через територію України. Роль прикордонних транспортно – складських центрів, прикордонних переходів, прикордонних вільних економічних зон (ВЕЗ).

Районування транспортного комплексу (наддніпровський, прикарпатський, причорноморський, приазовський райони).

Загальні риси зовнішніх зв'язків України: політичні, економічні та науково-технічні зв'язки.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1. Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна форма)				
	усього	у тому числі			
		лекц.	практ.	ІНДЗ	СР
Модуль 1					
Змістовий модуль 1. Суспільно-географічне положення України. Етно-демографічні процеси в Україні					
Тема 1. Основи соціально-економічної географії України. Україна на економічній та політичній карті світу	9	2	2	-	5
Тема 2. Історико-географічні аспекти формування території України та її господарського освоєння	7	2	-	-	5
Тема 3. Особливості суспільно-географічного районування України	7	1	2	-	4
Тема 4. Етно-демографічні особливості України	18	4	4	-	10
Разом за змістовим модулем 1	41	9	8	0	24
Змістовий модуль 2. Проблеми територіальної організації господарств України та її окремих регіонів					
Тема 5. Загальна характеристика економіки України	8	2	1	-	5
Тема 6. Паливно-енергетичний комплекс України (ПЕК)	8	2	1	-	5
Тема 7. Територіальна організація металургійного комплексу України	9	1	2	-	6
Тема 8. Машинобудівний комплекс України	9	1	2	-	6
Тема 9. Хімічний комплекс та лісова і деревообробна промисловість України	10	2	2	-	6
Тема 10. Агропромисловий комплекс України (АПК)	10	2	2	-	6
Тема 11. Соціальна сфера України: територіальні та галузеві особливості розвитку	13	3	2	-	8
Разом за змістовим модулем 2	67	13	12	0	42
Модуль 2					
ІНДЗ	12			12	
Усього годин	120	22	20	12	66

4.1. Заочна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	(денна форма)				
	усього	у тому числі			
лекц.		практ.	ІНДЗ	СР	
Модуль 1					
Змістовий модуль 1. Суспільно-географічне положення України. Етно-демографічні процеси в Україні					
Тема 1. Основи соціально-економічної географії України. Україна на економічний та політичний карті світу	9	1	2	-	6
Тема 2. Історико-географічні аспекти формування території України та її господарського освоєння	8	-	-	-	8
Тема 3. Особливості суспільно-географічного районування України	9	-	1	-	8
Тема 4. Етно-демографічні особливості України	13	-	1	-	12
Разом за змістовим модулем 1	39	1	4	0	34
Змістовий модуль 2. Проблеми територіальної організації господарств України та її окремих регіонів					
Тема 5. Загальна характеристика економіки України	9	1	1	-	7
Тема 6. Паливно-енергетичний комплекс України (ПЕК)	9	-	1	-	8
Тема 7. Територіальна організація металургійного комплексу України	8	-	-	-	8
Тема 8. Машинобудівний комплекс України	8	-	-	-	8
Тема 9. Хімічний комплекс та лісова і деревообробна промисловість України	8	-	-	-	8
Тема 10. Агропромисловий комплекс України (АПК)	9	-	1	-	8
Тема 11. Соціальна сфера України: територіальні та галузеві особливості розвитку	11	-	1	-	10
Разом за змістовим модулем 2	62	1	4	0	57
Модуль 2					
ІНДЗ	19			19	
Усього годин	120	2	8	19	91

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
1	Історія становлення економічної та соціальної географії України. Україна на політичній карті світу	2	
2	Теоретичні аспекти розвитку економічної та соціальної географії. Районування України	2	2
3	Населення і трудові ресурси України. Система розселення	4	2
4	Промислове виробництво. Комплекс сфери послуг	6	2
5	Сільське господарство України	2	
6	Транспорт України	2	
7	Міжнародні економічні зв'язки України	2	2
Всього		20	8

6. Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів **денної форми навчання:**

Підготовка до аудиторних занять – 0,5 год/1 год занять (0,5 x 42) – 21 год.

Підготовка до контрольних заходів – 6 год. на 1 кредит ЄКТС (6 x 4) – 24 год.

Опрацювання окремих тем програми або їх частин, які не викладаються на лекціях – 21 год.

Розподіл годин самостійної роботи для студентів **заочної форми навчання:**

Підготовка до аудиторних занять – 0,5 год/1 год занять (0,5 x 10) – 5 год.

Підготовка до контрольних заходів – 6 год. на 1 кредит ЄКТС (6 x 4) – 24 год.

Опрацювання окремих тем програми або їх частин, які не викладаються на лекціях – 62 год.

6.1. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
1.	Назва «Україна»: походження, суть, еволюція та сучасне значення назви. Українська державна символіка	3	4
2.	Етнічні землі та етнографічні райони України (за різними джерелами)	3	5
3.	Адміністративно-територіальна реформа в Україні (проект): доречність, наслідки, перспективи, недоліки та переваги	3	4
4.	Демаркаційні проблеми України	3	4
5.	Україна і міжнародні організації	3	4
6.	Динаміка кількості населення в XX-XXI століттях	3	4
7.	Класифікація систем розселення	3	4
8.	Історія розвитку галузей паливно-енергетичного комплексу України	3	4
9.	Альтернативна електроенергетика в Україні	3	4
10.	Газова проблема в Україні: суть, шляхи вирішення	3	4
11.	Історія розвитку металургійної промисловості в Україні	3	4
12.	Історія розвитку машинобудування України	3	4
13.	Історія розвитку хімічної промисловості в Україні	3	4
14.	Історія розвитку лісової промисловості в Україні	3	4
15.	Галузеві райони лісовиробничого комплексу України	3	4
16.	Особливості сучасних процесів агропромислової інтеграції	3	4
17.	Будівельний комплекс України	3	4
18.	Структура соціального комплексу (різні підходи)	3	4
19.	Різні підходи до визначення поняття «послуга»	3	4
20.	Транспорт України	3	4
21.	Перспективи подальшого розвитку окремих галузей соціального комплексу України	3	5
22.	Зовнішні зв'язки України: економічні, політичні, науково-технічні та інші	3	5
Всього		66	91

7. Індивідуальне науково-дослідне завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання виконується в вигляді розрахунково-графічної роботи кожним студентом за індивідуально отриманим завданням. Зміст РГР передбачає застосування отриманих теоретичних знань та навичок щодо здійснення аналізу регіону та передбачає застосування отриманих теоретичних знань та навичок щодо статистичному та графічному аналізу та зображенню природних ресурсів, населення і трудових ресурсів, розвитку господарства регіону, їх вплив на розвиток регіону, виявлення головних проблем та резервів підвищення ефективності його розвитку, обґрунтування впровадження необхідних стратегічних змін і вибір оптимальної стратегії їх реалізації.

Розрахунково-графічна робота виконується на бланках і контурних картах згідно методичних вказівок і включає наступні розділи:

1. Загальногеографічна характеристика регіону
2. Населення і трудові ресурси
3. Промисловість та сільське господарство
4. Локально-інтеграційна характеристика регіону

Студентам видаються однотипові, але індивідуальні завдання. Одна тема може опрацьовуватися не більше, як двома студентами в групі.

Обсяг розрахункової частини – 8 сторінок, графічної – 4 сторінки.

8. Методи навчання

Вивчення дисципліни досягається інформаційним, ілюстративним та проблемним методами навчання.

Лекції супроводжуються демонстрацією схем, таблиць з мультимедійним супроводом. На практичних заняттях розглядаються та розв'язуються задачі, наближені до реальних ситуацій:

- використовується роздатковий матеріал (наочність) для формування у студентів системного мислення, розвитку пам'яті;
- проводиться дискусійне обговорення проблемних питань;
- задаються провокаційні питання.

Навчання супроводжується опрацюванням нормативної, навчальної літератури, а також періодичних видань.

При викладанні навчальної дисципліни для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких, як: проблемні лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, кейс-метод, метод мозкового штурму, метод вільних асоціацій, метод обговорення тематичних зображень, метод "переваги та недоліки", метод "Робота в мережі", ділові ігри, екскурсійні заняття.

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми лекції обмежується двома-трьома ключовими моментами, увага студентів концентрується на матеріалі, який не знайшов відображення

в підручниках, використовується досвід закордон-них навчальних закладів з роздаванням студентам під час лекції друкованого матеріалу та виділенням головних висновків з питань, що розглядаються.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу і характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження. На початку проведення міні-лекції за вказаними темами лектор акцентує увагу студентів на необхідності представити викладений лекційний матеріал у так званому структурно-логічному вигляді. На розгляд виносяться питання, які зафіксовані у плані лекцій, але викладаються вони стисло.

Робота в малих групах дає змогу структурувати лекційні або практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування. Після висвітлення проблеми (при використанні проблемних лекцій) або стислого викладання матеріалу (при використанні міні-лекцій) студентам пропонується об'єднуватися у групи по 5 – 6 осіб і презентувати наприкінці заняття своє бачення та сприйняття матеріалу.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань. Однією з позитивних рис презентації та її переваг за умови використання в навчальному процесі є обмін досвідом, який здобули студенти під час роботи в певній малій групі.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками та поглядами учасників щодо даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки и висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Ділові та рольові ігри – форма активізації студентів, внаслідок якої вони задіяні в процесі інсценізації певної виробничої ситуації в ролі безпосередніх учасників подій.

Обговорення тематичних зображень дає змогу візуально сприймати інформацію, сприяє розвитку асоціативного мислення та кращому засвоєнню матеріалу.

9. Методи контролю

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовуються оцінювання знань за наступними видами робіт:

Контроль роботи студентів проводиться за такими видами робіт: поточне тестування та опитування; усне опитування; підсумкове тестування; перевірка виконаних практичних завдань; підготовка та презентація реферату, міні лекції; підготовка до видання наукових статей, тез для участі в конференціях.

Індивідуальна робота є обов'язковим елементом модуля і виконується обов'язково в часових рамках вивчення певного модуля.

Усі форми контролю включені до 100-бальної шкали оцінювання.

1. Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних заняттях та консультаціях, розрахунково-графічна робота, результати самостійної роботи студентів) проводиться за наступними критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа): 0 % – завдання не виконано; 40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру; 60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці; 80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо); 100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

2. Ситуаційні вправи, конкретні ситуації та інші завдання творчого характеру (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа): 0% – завдання не виконано; 40% – завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало; 60% – завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог; 80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки не системного характеру; 100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота												ІНДЗ	Екзамен	Сума
Змістовий модуль № 1				Змістовий модуль № 2								12	40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12			
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4			

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
	для екзамену та курсової роботи
90–100	відмінно
82–89	добре

74–81	
64–73	задовільно
60–63	
35–59	незадовільно з можливістю повторного складання
0–34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

1. Інформаційні ресурси у електронному репозиторії Національного університету водного господарства та природокористування / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ep3.nuwm.edu.ua/view/types/metods/>:

2. 05-08-11 Методичні вказівки до виконання практичних робіт з дисципліни "Економічна та соціальна географія України" для студентів напряму підготовки 6.140103 "Туризм" // Коротун С.І. – Рівне: НУВГП, 2015 – 41 с.

3. 05-08-24 Методичні вказівки до виконання розрахунково-графічної роботи з дисципліни "Економічна та соціальна географія України" для студентів напряму підготовки 6.140103 "Туризм" // Коротун С.І. – Рівне: НУВГП, 2015. – 36 с.

12. Рекомендована література

1. Голиков, А.П. Вступ до економічної і соціальної географії [Текст] : підручник / А.П. Голиков, Я.Б. Олійник, А.В. Степаненко. – К.: Либідь, 1996. – 316 с.

2. Жупанський, Я.І. Історія географії в Україні [Текст] : навч. посібник / Я.І. Жупанський. – Видання друге, доповнене. – К, 2006. Посібник. 2006. – 275 с.

3. Коротун, І.М. Розміщення продуктивних сил України [Текст] : навч. посіб. / І.М. Коротун, Л.К. Коротун, С.І. Коротун. – Рівне: Вид-во ДІВА, 1998. – 410 с.

4. Топчієв, О.Г. Основи суспільної географії [Текст] : навч. посібник / О.Г. Топчієв. – Одеса: Астропринт, 2001. – 560 с.

5. Шаблій, О.І. Соціально-економічна географія України [Текст] : навч. посібник / За ред. Шаблія О.І.- Львів, Світ, 2006 – 680 с.

Допоміжна

1. Географічна енциклопедія України [Текст]. – К. – У 3-х т. – 1989; 1990; 1993.

2. Дністрянський М.С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики [Текст] : монографія / М.С. Дністрянський – Львів, 2006. – 490 с.

3. Доценко А.І. Розселення в Україні: проблеми і перспективи [Текст] :/

А.І. Доценко, В.Т. Зінич, Б.М. Данилишин – К.: РВПС України НАН України, 2006. – 268с.

4. Людський розвиток в Україні: можливості та напрями соціальних інвестицій [Текст] : монографія / за ред. Е.М. Лібанової – К.: Інститут демографії та соціальних досліджень НАНУ, Держкомстат України, 2006. – 356 с.

5. Масляк П.О. Географія України [Текст] : навч. посіб. / П.О. Масляк – К.: Стафед-2, 2000. – 148 с.

6. Пістун М.Д. Регіональна політика в Україні: суспільно-географічний аспект [Текст] : монографія / М.Д. Пістун, К.В. Мезенцев, В.О. Тьорло. – К.: ВПЦ „Київський університет”, 2004. – 130 с.

7. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку [Текст] : монографія / Кол. авт.; За ред. проф. З. С.Варналія – К.: Знання України, 2005. – 498 с.

8. Трансформація структури господарства України: регіональний аспект [Текст]. – за ред. Г.В. Балабанова, В.П. Нагірної, О.М. Нижник. – К.: Міленіум, 2003. – 404 с.

13. Інформаційні ресурси

1. Кабінет Міністрів України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.kmu.gov.ua/>

2. Законодавство України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://rada.gov.ua/>

3. Державна служба статистики України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.ukrstat.gov.ua/>

4. Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського / [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.nbuv.gov.ua/>

5. Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека (м. Рівне, пл. Короленка, 6) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://libr.rv.ua/>

6. Рівненська централізована бібліотечна система (Київська, 44, Рівне)) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://www.facebook.com/cbs.rivne/>

7. Цифровий репозиторій ХНУМГ ім.О.М.Бекетова / [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://eprints.kname.edu.ua/>

8. Цифровий репозиторій Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна / [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/568>

9. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://nuwm.edu.ua/MySql/page_lib.php